

1. **ชื่อผลงาน:** การบริหารจัดการความฉลาดรู้ผ่านกระบวนการ Sarakham 3 ChANGE ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3

Title: The Literacy Management through the Sarakham 3 ChANGE Process under Maha Sarakham Primary Educational Service Area Office 3

2. **ชื่อผู้นำเสนอผลงาน** นายสุกฤษ แก้วพิกุล ตำแหน่ง ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3

3. บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาและยกระดับความฉลาดรู้ของนักเรียนทั้งระบบ 2) สร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ ที่เน้นกระบวนการเปลี่ยนแปลงและความสุขในห้องเรียน 3) สร้างเครือข่ายการเรียนรู้ ระหว่างโรงเรียน ชุมชน ภาควิชาเครือข่าย ด้วยกระบวนการ Sarakham 3 ChANGE แบ่งเป็น 5 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 Check: การศึกษาสภาพปัญหาในการพัฒนาความฉลาดรู้ของนักเรียนทุกระดับชั้นจากรายงานผลการดำเนินงานในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565-2566 ขั้นตอนที่ 2 Awareness: การร่วมกันกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาร่วมกับผู้บริหารสถานศึกษา และศึกษานิเทศก์ 3. เส้า 3 สร้าง ประกอบด้วย 1) ด้านผู้บริหาร คือ ผู้บริหารการศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษา 2) ด้านการนิเทศประกอบด้วยการนิเทศภายในสถานศึกษาและการนิเทศจากภายนอก ระดับเขตพื้นที่การศึกษา 3) ด้านการจัดการเรียนรู้ คือครูผู้สอนทุกระดับชั้น ขั้นตอนที่ 3 Navigation: การใช้แผนในการพัฒนา กำหนดเครื่องมือในการพัฒนา ได้แก่ คู่มือในการดำเนินงานขับเคลื่อน แผนในการพัฒนาและปฏิทินในการนิเทศติดตามการดำเนินงานขับเคลื่อนทั้งระบบ ขั้นตอนที่ 4 Go to Goal: ความก้าวหน้าอย่างมั่นคง ได้แก่การปฏิบัติงานตามคู่มือ แผนและปฏิทิน ขั้นตอนที่ 5 Evolution and Sustainability: ความยั่งยืนและยั่งยืน ประเมินผลการขับเคลื่อนของสถานศึกษา ในสังกัด จำนวน 145 โรงเรียน เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม ในเรื่อง การศึกษาสภาพปัญหา วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา ขั้นตอนที่ 2 พัฒนาคู่มือขับเคลื่อน PISA

ผลการศึกษา พบว่า 1) สถานศึกษาทุกแห่ง คิดเป็นร้อยละ 100 มีการพัฒนาและยกระดับความฉลาดรู้ของนักเรียนทั้งระบบ 2) สถานศึกษามีนวัตกรรมการขับเคลื่อน PISA ตามบริบทของตนเองที่เน้นกระบวนการเปลี่ยนแปลงและสร้างความสุขในห้องเรียน 3) มีเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างโรงเรียน ชุมชน ภาควิชาเครือข่ายที่เข้มแข็งและยั่งยืน และสามารถบริหารจัดการความฉลาดรู้ผ่านกระบวนการ Sarakham 3 ChANGE ได้ครบทุกโรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 100

คำสำคัญ การบริหารจัดการความฉลาดรู้ กระบวนการ Sarakham 3 ChANGE

4. บทนำ

4.1 ความเป็นมาและความสำคัญ

ในยุคศตวรรษที่ 21 การศึกษามีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาคนให้มีความสามารถในการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ และสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกได้อย่างเหมาะสม ประเทศไทยจึงให้ความสำคัญต่อการปฏิรูปการศึกษาในทุกกระดับ ทั้งด้านนโยบาย หลักสูตร และกระบวนการจัดการเรียนรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาทักษะที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต เช่น ทักษะด้านการอ่าน การคิดวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการสื่อสาร ซึ่งถือเป็น “ความฉลาดรู้” (Literacy) ที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

การบริหารจัดการความฉลาดรู้ (Literacy Management) เพื่อพัฒนาเยาวชนในศตวรรษที่ 21 ถือเป็นภารกิจสำคัญของการศึกษายุคใหม่ กระบวนการ "Sarakhm 3 ChANGE" คือรูปแบบนวัตกรรมที่ริเริ่มในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 มุ่งส่งเสริมให้นักเรียน **ได้เรียน เรียนดี มีความสุข** ผ่านกิจกรรมและกระบวนการเรียนรู้ที่ทันสมัยโดยเน้นความร่วมมือของทุกภาคส่วน การดำเนินงานครอบคลุมการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการเรียนการสอน เปิดโอกาสให้นักเรียนค้นหาศักยภาพและปรับตัวเข้าสู่วิถีชีวิตใหม่ ด้วยการเรียนรู้ตลอดชีวิต ผลลัพธ์ที่ได้จะสะท้อนผ่านการพัฒนาตนเองของผู้เรียนทั้งด้านสมรรถนะทางการเรียน ทักษะชีวิต การสร้างเครือข่ายเรียนรู้ระหว่างครู นักเรียน ชุมชนและมหาวิทยาลัยในเขตพื้นที่ กลายเป็นต้นแบบนวัตกรรมที่สามารถต่อยอดและขยายผลได้

ทั้งนี้ผลการประเมิน PISA ของนักเรียนไทยสะท้อนให้เห็นถึงความท้าทายในการพัฒนาทักษะความฉลาดรู้ของผู้เรียน เนื่องจากการทดสอบ PISA ที่ผ่านมา พบว่า มีแนวโน้มคะแนนลดลงอย่างต่อเนื่อง และยิ่งต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศสมาชิก OECD ในทุกด้าน ซึ่งชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นเร่งด่วนในการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ โดยเฉพาะในทุกช่วงวัย ซึ่งในการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตั้งแต่ระดับประถมศึกษาไปจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อสำคัญในการวางรากฐานการคิดและการพัฒนาความฉลาดรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากการศึกษาวิเคราะห์พบว่า การจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนไทยส่วนใหญ่ พบว่า ยังคงเน้นการถ่ายทอดความรู้โดยครูเป็นศูนย์กลาง ขาดการส่งเสริมทักษะที่จำเป็นในโลกยุคใหม่ ครูจำนวนมากยังขาดความเข้าใจในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ขาดความรู้เรื่องการนิเทศเพื่อพัฒนา และขาดเครื่องมือที่สามารถใช้ในการส่งเสริมการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ด้วยเหตุนี้ การบริหารจัดการความฉลาดรู้ผ่านกระบวนการ Sarakhm 3 ChANGE ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 จึงเป็นแนวทางหนึ่งที่สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาและยกระดับความฉลาดรู้ของนักเรียนทั้งระบบ สร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ ที่

เน้นกระบวนการเปลี่ยนแปลงและความสุขในห้องเรียน และสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ ระหว่างโรงเรียน ชุมชน ภาควิชาเครือข่ายอย่างยั่งยืน

4.2 วัตถุประสงค์ของการพัฒนาคู่มือ

1) พัฒนาและยกระดับความฉลาดรู้ของนักเรียนทั้งระบบ
2) สร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ ที่เน้นกระบวนการเปลี่ยนแปลงและความสุขในห้องเรียน

3) สร้างเครือข่ายการเรียนรู้ ระหว่างโรงเรียน ชุมชน ภาควิชาเครือข่าย ด้วยกระบวนการ Sarakham 3 ChANGE

4.3 เป้าหมาย

พัฒนาสถานศึกษาในสังกัด ให้สามารถบริหารจัดการความฉลาดรู้ผ่านกระบวนการ Sarakham 3 ChANGE ได้ร้อยละ 80 ขึ้นไป

5. เนื้อเรื่อง

5.1 กระบวนการพัฒนา

พัฒนาผ่านกระบวนการ Sarakham 3 ChANGE

5.2 ขั้นตอนการดำเนินงาน มีดังนี้

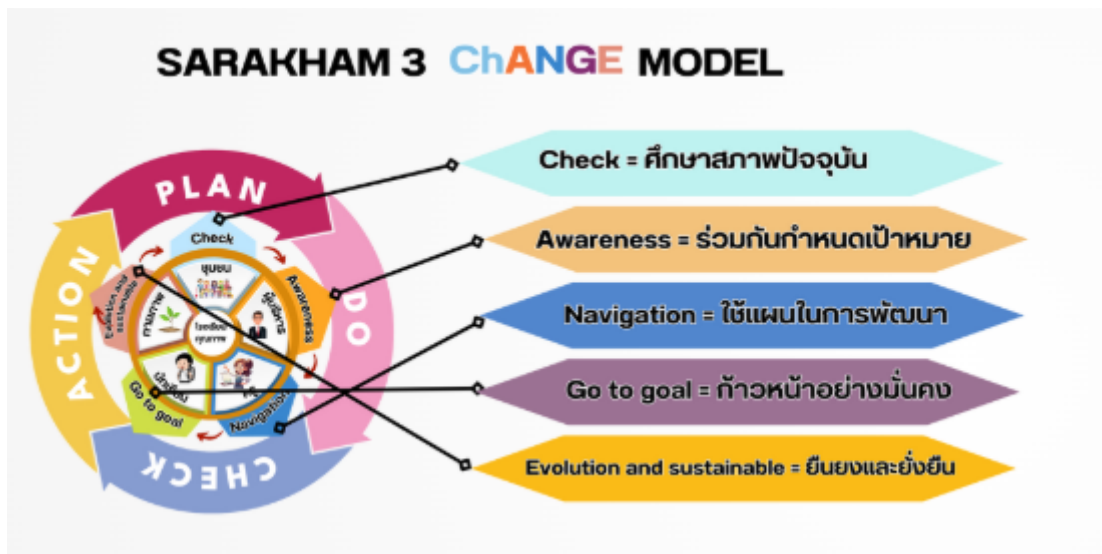
ขั้นตอนที่ 1 Check: การศึกษาสภาพปัญหาในการพัฒนาความฉลาดรู้ของนักเรียนทุกระดับชั้นจากรายงานผลการดำเนินงานในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565-2566

ขั้นตอนที่ 2 Awareness: การร่วมกันกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาร่วมกับผู้บริหารสถานศึกษา และศึกษานิเทศก์ 3 เส้า 3 สร้าง ประกอบด้วย 1) ด้านผู้บริหาร คือ ผู้บริหารการศึกษา และผู้บริหารสถานศึกษา 2) ด้านการนิเทศประกอบด้วย การนิเทศภายในสถานศึกษาและการนิเทศจากภายนอก ระดับเขตพื้นที่การศึกษา 3) ด้านการจัดการเรียนรู้ คือครูผู้สอนทุกระดับชั้น

ขั้นตอนที่ 3 Navigation: การใช้แผนในการพัฒนา กำหนดเครื่องมือในการพัฒนา ได้แก่ คู่มือในการดำเนินงานขับเคลื่อน แผนในการพัฒนาและปฏิทินในการนิเทศติดตามการดำเนินงานขับเคลื่อนทั้งระบบ

ขั้นตอนที่ 4 Go to Goal: ความก้าวหน้าอย่างมั่นคง ได้แก่การปฏิบัติงานตามคู่มือแผนและปฏิทิน

ขั้นตอนที่ 5 Evolution and Sustainability: ความยั่งยืนและยั่งยืน ประเมินผลการขับเคลื่อนของสถานศึกษา ในสังกัด จำนวน 145 โรงเรียน

5.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล จากข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์ การสังเกต และ เอกสาร เป็นต้น การวิเคราะห์โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อหาแนวโน้ม รูปแบบ และองค์ประกอบของแนวทางปฏิบัติที่ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะความฉลาดรู้ของผู้เรียน มีการหาประสิทธิภาพของเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญ มีการประเมินผลการดำเนินงาน ใช้ค่าสถิติพื้นฐาน ความถี่ และร้อยละ ในการหาคุณภาพ

5.4 ผลการดำเนินการ/ผลสัมฤทธิ์/ประโยชน์ที่ได้รับ

ผลการดำเนินการ/ผลสัมฤทธิ์/ประโยชน์ที่ได้รับจากการบริหารจัดการความฉลาดรู้ผ่าน กระบวนการ Sarakham 3 ChANGE มีดังนี้

1) พัฒนาความฉลาดรู้ของนักเรียนอย่างครบถ้วน ทั้งด้านความรู้ทางวิชาการ ทักษะคิด วิเคราะห์ ทักษะชีวิต และความสามารถในการปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

2) ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น จากการทดสอบ ผ่าน Google Form จำนวน 2 ครั้ง พบว่า นักเรียนกลุ่มเป้าหมายชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 -3 จำนวน 1,712 คน มี โดยนักเรียนมีความ เข้าใจลึกซึ้งและสามารถนำความรู้ไปใช้แก้ปัญหาได้จริง และ มีคะแนนความก้าวหน้า ตั้งแต่ +12.49 ถึง +21.62 ซึ่งพบว่าทุกโรงเรียนมีคะแนนความก้าวหน้าสูงกว่า 12 คะแนน

3) ครูและบุคลากรทางการศึกษามีสมรรถนะและทักษะในการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริม ความฉลาดรู้ มีนวัตกรรม สามารถออกแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุกและบูรณาการความรู้ กับชีวิตประจำวันได้ดีขึ้น มากกว่าร้อยละ 80

4) โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 จำนวน 145 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 100 มีเครือข่ายภายนอก เพิ่มศักยภาพในการพัฒนาการศึกษา อย่างยั่งยืน

5) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 สามารถเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ เอกชน และชุมชน ทำให้เกิดการสนับสนุนและต่อยอดนวัตกรรมทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

6) นักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้และมีความสุขในการเรียน ส่งผลให้อัตราการออกกลางคันลดลงและเพิ่มความมั่นใจในการเผชิญกับความท้าทายในอนาคต

7) ระบบการบริหารจัดการความฉลาดรู้ได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบและมีเครื่องมือประเมินผลที่ชัดเจน ช่วยให้ผู้เรียนสามารถติดตามและปรับปรุงกระบวนการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

8) เกิดต้นแบบและแนวปฏิบัติที่สามารถนำไปขยายผลในโรงเรียนและเขตพื้นที่อื่น ๆ ได้ เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาระบบการศึกษาในวงกว้าง

6. บทสรุป

6.1 ปัจจัยความสำเร็จ

- 1) การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน
- 2) การสนับสนุนด้านวิชาการและเทคโนโลยีในสถานศึกษา
- 3) ความร่วมมือแบบเครือข่ายและการสื่อสารอย่างต่อเนื่อง

6.2 บทเรียนที่ได้รับและข้อเสนอแนะ

- 1) นวัตกรรมการเรียนรู้ต้องปรับให้เหมาะกับบริบทของท้องถิ่น
- 2) การมีส่วนร่วมของชุมชนและภาคีเป็นตัวแปรสำคัญต่อความยั่งยืน
- 3) ครูต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง

6.3 แนวทางการขยายผล (การเป็นประโยชน์ในวงการศึกษา)

- 1) ขยายโมเดลในการพัฒนาและส่งเสริมความฉลาดรู้สู่โรงเรียนอื่น ๆ ทั้งในจังหวัด / เขตพื้นที่การศึกษา
- 2) สร้างคู่มือในการพัฒนาและส่งเสริมความฉลาดรู้และระบบอบรมออนไลน์สำหรับครู
- 3) สานต่อความร่วมมือในการพัฒนาและส่งเสริมความฉลาดรู้ร่วมกับมหาวิทยาลัยและหน่วยงานท้องถิ่น
- 4) ผลักดันเชิงนโยบายในการพัฒนาและส่งเสริมความฉลาดรู้ร่วมกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2544). หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544. โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2566). นโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567–2568. สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- ทิตินา แคมมณี. (2557). ศิลปะการสอน. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิวัตต์ น้อยมณี, & กัญกร เอี่ยมพญา. (2560). การจัดการศึกษาสำหรับคนไทยในศตวรรษที่ 21. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579. กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3. (2566). รายงานผลการประเมินคุณภาพการศึกษา ปี 2564–2566. สพป.มหาสารคาม เขต 3.
- อารี บัวแฝง. (2563). การนิเทศการศึกษาเชิงระบบเพื่อพัฒนาคุณภาพ. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- OECD. (2023). PISA 2022 Results. <https://www.oecd.org>
- Panichsuay, A., et al. (2018). รายงานผลการศึกษาและข้อเสนอเชิงนโยบายด้านการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI).

แบบสำเนาอนุมัติบัตร

	เลขที่ สวก.4401218/2568
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน	
ขอมอบอนุมัติบัตรฉบับนี้เพื่อแสดงว่า	
นายสฤณ แก้วพิกุล	
ได้ผ่านการอบรมการขยายผลการสร้างข้อสอบวัดความฉลาดรู้	
ประเภท ผู้บริหาร และครูกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ	
รูปแบบ ON DEMAND “เรียนได้ทุกที่ ทุกเวลา”	
รุ่นที่ 1 ระหว่างวันที่ 24 – 30 พฤศจิกายน 2567	
จำนวน 12 ชั่วโมง	
ขออำนาจพรให้ประสบความสำเร็จ ก้าวหน้าตลอดไป	
ให้ไว้ ณ วันที่ 30 พฤศจิกายน 2567	
ว่าที่ร้อยตรี	
(ธนุ วงษ์จินดา)	
เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน	